

3201 SAYILI KANUN

MADDE 9

DR. ÖĞR. ÜYESİ SENEM DEĞER

KISMİ AYLIKLAR

Madde 9 - Sosyal güvenlik sözleşmeleri uygulanmak suretiyle sosyal güvenlik kanunlarına göre kendilerine veya hak sahiplerine kısmi aylık bağlanmış olanlar, talep ettikleri takdirde, 4 üncü madde hükmüne göre tahakkuk ettirilen borçlarını tamamen ödemeleri şartıyla kısmi aylıkları, borçlarını ödedikleri tarihi takip eden aybaşından itibaren kısmi aylığın başlangıç tarihi esas alınarak mülga 2829 sayılı Kanun ya da 5510 sayılı Kanunun 53 üncü maddesi uyarınca tespit edilecek statüye göre ilgili sosyal güvenlik kuruluşunca tam aylığa çevrilir. Bu uygulamada borç miktarının tahakkukunda sözleşme akdedilen ülkenin sigorta kurumlarınca gönderilmiş olan hizmet cetvelindeki, tam aylığa yeterli olan gün sayıları nazara alınır.

Ancak, istekleri halinde sigortalı veya hak sahipleri, hizmet cetvelindeki gün sayılarının tamamını da borçlanabilirler.

İLGİLİ MEVZUAT: Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik- YGSBDİY, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2021/2 sayılı Genelgesi

KAYNAKÇA

Bilgili, Ö. (2008), Yeni Sosyal Güvenlik Uygulaması. Ankara: Ankara Serbest Muhasebeci Odası Yayın No: 60.

Çelebi, D. (2017), Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yurt Dışı Hizmet Borçlanması, Adalet Yayınevi, Ankara.

Demirkaya, S. (2020), Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Sosyal Güvenlik Hakları. Ankara: Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları -51.

Dergisi, 16, s. 163-180.

Ergin, H. (2008), "Son Değişiklikler Işığında Yurtdışı Hizmet Borçlanması", Legal İş ve

Ergin, H. (2009), "Yurtdışı Hizmet Borçlanmasında Son Gelişmeler", Sicil İş Hukuku

Orhan, C. (2007), Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Borçlanması ve Türkiye'deki Emeklilik Hakları, Ankara: Turhan Kitabevi.

Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, 18, s. 553-592.

ANLATIM PLANI

GİRİŞ

I. Kısmi Sözleşme Aylığı Bağlanması

II. Kısmi Sözleşme Aylığının Tam Aylığa Çevrilmesi

GİRİŞ

Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'in (YGSBDİY) 4/1-e maddesine göre, kısmi aylık, sosyal güvenlik sözleşmesine istinaden birleşik sigortalılık süreleri üzerinden, akit ülkelerden biri tarafından kendi sigortalılık ve mevzuatına göre bağlanan aylığı ifade eder. Bu aylık, sigortalıya, uluslararası sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde bağlandığından, Yargıtay kararlarında ve uygulamada "kısmi sözleşme aylığı" şeklinde adlandırılmaktadır¹.

I. KISMİ SÖZLEŞME AYLIĞI BAĞLANMASI

YGSBDİY'in 4. maddesinin 1. fıkrasının e bendinde kısmi sözleşme aylığı "Sosyal güvenlik sözleşmesine istinaden birleşik sigortalılık süreleri üzerinden taraflardan biri tarafından kendi sigortalılık ve mevzuatına göre bağlanan aylık" olarak tanımlanmıştır. Kısmi sözleşme aylığı ile 506 sayılı Kanun'un geçici 81.maddesine göre 3600 prim ödeme günü ve 1479 sayılı Kanun'un geçici

¹ Yargıtay 21. HD, 26.09.2017 tarih ve E. 2016/3613, K. 2017/6866.

10. maddesine göre 5400 prim ödeme günü üzerinden bağlanan aylık birbiri-rinden farklıdır².

Kısmi sözleşme aylığı, tek başına ne Türkiye'deki ne de yabancı ülkedeki çalışmaları ile aylığa hak kazanamayan, ancak Türkiye'nin imzaladığı iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmeleri ile diğer akit ülkedeki hizmet süresinin eklenmesi sonucunda aylığa hak kazanabilen kişilere, kazanılan toplam tutar üzerinden, her ülkenin kendi bünyesinde gerçekleşen çalışmalara orantılı olarak sözleşmede öngöröldüğü şekli ile kısmen bağladığı aylık olarak tanımlanabilir³.

Bu nedenle, kısmi sözleşme aylığına hak kazanabilmek için;

- Sigortalının hem Türkiye'de hem de iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmış ülkede çalışması bulunmalı,
- İmzalanan iki taraflı sosyal güvenlik sözleşmesinde iki ülkedeki hizmetlerin birleştirilmesine ilişkin hüküm bulunmalı,
- İki ülkedeki primi ödenmiş hizmet süreleri toplamı aylığa hak kazanmaya yetmelidir.

Kısmi sözleşme aylığı bağlanması 3201 sayılı Kanun ile düzenlenmiş bir hak değildir. Bu nedenle, bu aylık için borçlanma yapılması zorunlu değildir⁴. Bu hak, ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri ile tanınan bir haktır. Bu nedenle, bu haktan yararlanabilmek için yurtdışı hizmet borçlanması ile aylık bağlanmasına ilişkin şart olan yurda kesin dönüş şartı bu aylık için aranmamaktadır⁵.

Yargıtay'a göre, her ne kadar kısmi sözleşme aylığının 3201 sayılı Kanun'da düzenlenmemiş olması nedeniyle aylık bağlanabilmesi için gerekli olan şartların uygulanmayacağından bahsetmiş olsa da 3201 sayılı Kanun kapsamında borçlanılmamış olması sözleşmede bahsedilen sigorta başlangıcı hükmünün, kısmi sözleşme aylığında da uygulanmayacağı anlamına gelmeyecektir⁶. Yargıtay bu hususta verdiği kararlarında, "3201 sayılı Kanun kapsamında borçlanılmamış olsa bile, sözleşmede bahsedilen sigorta başlangıcı hükmü kısmi sözleşme aylığında nazara alınabilecektir" demektedir⁷.

² Yargıtay 21. HD, 26.09.2017 tarih ve E.2016/3613, K. 2017/6866.

³ Orhan, 2007; 145; Ergin, 2008; 580; Bilgili, 2008; 156; Ergin, 2009; 174; Çelebi, 2017; 159-160; Demirkaya, 2020; 156.

⁴ Yargıtay 10. HD, 13.06.2013, E. 2012/11807, K. 2013/13410.

⁵ Yargıtay 10. HD, 13.06.2013 tarih ve E. 2012/11807, 2013/13410 K.

⁶ Yargıtay 10. HD, 12.12.2014 tarih ve E. 2014/4024, K. 2014/26277; Yargıtay 10. HD, 19.02.2015 tarih ve E. 2014/2624, K. 2015/2519.

⁷ Yargıtay 10. HD, 28.06.2013 tarih ve E. 2013/11387, K. 2013/14626.

II. KISMİ SÖZLEŞME AYLIĞININ TAM AYLIĞA ÇEVİRİLMESİ

3201 sayılı Kanun'un 9. maddesi ve YGSBDİ'Y'in 16. maddesi ile kendisine kısmi sözleşme aylığı bağlanmış sigortalılara veya onların hak sahiplerine borçlanma yaparak kısmi sözleşme aylıklarını tam aylığa yükseltme olanağı tanınmıştır.

3201 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesine göre yabancı ülke tarafından gönderilen hizmet cetvelinden tam aylık bağlanmasına yetecek kadar süre dikkate alınarak borç miktarı tespit edilecektir. Ancak Kanun'un 9. maddesinin 2. fıkrası uyarınca sigortalının veya hak sahiplerinin istekleri hâlinde yabancı ülke tarafından gönderilen hizmet cetvelindeki sürelerin tamamı da borçlanılabilir. Tabiki bu hâlde bağlanacak aylık miktarı artacaktır. Yargıtay, "hizmet cetvelindeki gün sayıları" ifadesinden yalnızca eylemli çalışmanın anlaşılması, 3201 sayılı Kanun'un amacı gözetilerek borçlanılabilecek sürelerin tamamının anlaşılması gerektiği yönünde karar vermiştir⁸. Yargıtay'a göre "yasa metninde belirtilen "hizmet cetvelindeki gün sayıları" tabirini, sadece, yurt dışında geçen "çalışma sürelerine" indirgemek, yasanın amaç ve kapsamına aykırı olacağı gibi; aynı yasanın yukarıda belirtilen 1'inci madde hükmünün varlığı karşısında, anılan tabirden amaçlananın, aynı Yasanın amaç ve kapsamını düzenleyen 1'inci maddesinde öngörülen "belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri" olarak değerlendirilmesi yerinde olacaktır"⁹.

Yargıtay, şarta bağlı olarak yapılan "borçlanma bedelinin ödenmesi halinde kısmi aylığın tam aylığa çevrilmesine" imkan tanımamaktadır¹⁰.

YGSBDİ'Y'in 16. maddesinin 2. fıkrasına göre yine aylık bağlanması koşulları aranır. Yani kısmi sözleşme aylığını tam aylığa yükseltmek için yurda kesin dönüş yapılması şarttır. Eğer borç kesin dönüş tarihinden önce ödenmiş ise aylık kesin dönüş tarihini, borç kesin dönüş tarihinden sonra ödenmiş ise aylık, borç miktarının ödendiği tarihi takip eden ay başından¹¹ itibaren tam aylığa çevrilecektir.

3201 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrası ve YGSBDİ'Y'in 06.11.2020 tarihinde değiştirilen 16. maddesinin 3. fıkrası uyarınca tam aylığa hak kazanma şartlarının tespitinde kısmi sözleşme aylığı bağlanan tarih gözetilerek mülga 2829 sayılı Kanun ya da 5510 sayılı Kanun'un 53. maddesine göre sigortalılık statüsü tespit edilir ve o statüye ilişkin mevzuat hükümleri uygulanır.

⁸ Yargıtay 10. HD, 18.04.2013, E. 2013/3682, K. 2013/8258.

⁹ Yargıtay 10. HD, 18.04.2013 tarih ve E.2013/3682, K. 2013/8258.

¹⁰ Yargıtay 10. HD, 20.09.2013 tarih ve E. 2013/582, K. 2013/16935.

¹¹ Yargıtay 21. HD, 18.06.2015 tarih ve E. 2015/9586, K. 2015/12991.

Belirlenen sigortalılık statüsüne göre kısmi sözleşme aylığının tam aylığa yükseltilmesine ilişkin usul ve esaslara Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2021/2 sayılı Genelgesinin 2. paragrafında da yer verilmiştir. 01.08.2019 (dahil) tarihinden sonraki tam aylığa yükseltme işlemlerinin de 5510 sayılı Kanun'un 4/1-b bendi kapsamında yürütüleceği belirtilmiştir.

Yargıtay verdiği bir kararında, eşi üzerinden yurt dışından maluliyet alan sigortalının Türkiye'de de 1.3.2003'ten itibaren kısmi sözleşme aylığı kapsamında ölüm aylığı almaktayken, eşi üzerinden tam ölüm aylığı bağlanmasına ilişkin talebine istinaden 25.11.2006 tarihinden itibaren tam ölüm aylığı bağlandığında, tespit üzerine ölüm aylığının yarım olarak ödenmesinin 5510 sayılı yasanın 54. maddesi kapsamında aylık ve gelirlerin birleşmesi olarak kabul edilemeyeceğini ve davacının Türkiye'de eş üzerinden aldığı ölüm aylığının yarıya düşürülemeyeceğini belirtmiştir¹².

Ayrıca, Yargıtay 21.Hukuk Dairesi'nin 04.04.2011 gün ve 2010/378 E. 2011/3109 K. sayılı kararında da ifade edildiği üzere kısmi aylığın 4/1-b kapsamında bağlanmış olması sözleşme aylığının ancak bu Kurumca tam aylığa yükseltilebileceği anlamına gelmez. 3201 sayılı Yasanın kısmi sözleşme aylığının tam aylığa çevrilmesi ile ilgili 9. maddesinde engel bir hüküm bulunmamasına karşın, daha önce kısmi sözleşme aylığının 4/b kapsamında bağlandığından söz edilerek kısmi sözleşme aylığının tam aylığa yükseltilmesi talebinin ancak bu Kuruma tabi olarak neticelendirilebileceği kabul edilemez.

Yargıtay, 2147 sayılı ve 3201 sayılı Kanun'da engel hükümler bulunmaması nedeniyle hem Türkiye'den hem akit yabancı ülkeden kısmi sözleşme aylığı bağlanmış olmasının, sigortalının Türkiye'de borçlanma yaparak aylığını tam aylığa yükseltmesine engel olmadığı yönünde karar vermiştir¹³.

2021/2 sayılı genelgeye göre, Hollanda ile akdedilen iki tarafı sosyal güvenlik sözleşmesi gereği Türkiye'de tam aylık bağlanması durumunda, Hollanda'da bağlanmış olan tam aylığın kısmi aylığa dönüşmesi nedeniyle bu durumdaki sigortalıların bu kısmi aylığı tekrar tam aylığa dönüştürmek için yapacakları başvurular reddedilecektir.

¹² Yargıtay 10. HD, 20.01.2022 tarih ve E.2020/4674, K. 2022/839.

¹³ Yargıtay 10. HD, 04.05.1987 tarih ve E. 1987/319, K. 1987/2659 (Orhan, 2007; 147).